

Margrethe Vestagers grundlovstale

Taler

Margrethe Vestager
ledende næstformand i
Europa-Kommissionen

Dato

5. juni 2024

Sted

Rødding Højskole

Sikke en velkomst. Sikke et sted. Tænk at få lov til at tale her. Og det på en dag, hvor vi fejrer en dansk revolution. Dem har vi ikke haft så mange af – der er for kort mellem måltiderne, plejer man at sige. Men det var faktisk en revolution for 175 år siden. Og så var det en begyndelse på demokrati. Fordi helt demokrati kan man jo ikke sige, at det er, når det kun er 15 pct, der må stemme. Det er ikke helt nok!

Men det var jo en revolution, for der var et opgør med enevælden. Det var her vi fik magtens tredeling: regeringen havde sit ansvar, folketinget et ansvar for lovene og domstolene til at sørge for, at de blev overholdt. Og man måtte ikke blande det sammen. Det var ægte nyt på den tid.

Det andet vi fik var frihedsrettigheder: at man må sige, hvad man vil og man må samles og diskutere, hvad man siger. Man har de grundlæggende friheder, der skal til, for at man kan bruge det demokrati til noget. Og så fik 15 pct. af befolkningen som sagt også stemmeret! Og det var da en god begyndelse...

Det var også en kaotisk tid. Jeg ved godt, at historikerne er uenige om det, men her på stedet tænker jeg, at man har haft en fornemmelse af, at grundloven faktisk blev født i borgerkrig. Der var så meget af diskussionen, der handlede om Danmarks størrelse, og om Slesvig og hvad man skulle med det. Det var kaotisk – stormagterne greb ind. Danmark endte i krig mod kejseren af Østrig og

kongen af Preussen. Det gik ikke så godt. Grænsen blev flyttet til Kongeåen. Så det var ikke et demokrati, der blev født i magsvejr: det var et demokrati, der – selvom vi sagde at vi fik det givet – alligevel blev født i konflikt. Og sådan er Europa også. Alle de gode ting vi har fået, de er faktisk født i konflikt. For ikke at sige, at de er født i krig. Rigtige, grusomme, forfærdelige krige.

Vi var ikke de første, der flyttede os på det med demokrati. Andre havde været der før os. De fleste kender den franske revolution og dens ideer om, at nu skulle man være frie og lige. Ganske kort tid efter 1791 fik man det polsk-litauiske rige. Kæmpestort. 25 gange større end Danmark, 12 mio. indbyggere, pænt meget religionsfrihed. Der fik man en grundlov, der fint kunne stå mål med den, som vi først fik mere end 50 år senere i Danmark. Det har bølget frem og tilbage med det der demokrati. Vi har kæmpet med det og for mig at se, var det først i 1915, at vi egentlig fik det. For der kom en anden halvdel af befolkningen med og fik stemmeret. For hvad er det for et demokrati, der ikke vil trække på alle sine borgere? Uanset talent, uanset status, uanset arbejde.

Et demokrati er først et demokrati, når man kan være med, uanset, hvad man bringer med ind i det. Og på søndag, når vi skal til valg, kan vi gøre det uden modkrav. Det er ikke en test, der først skal gennemføres, inden vi kan få udleveret vores stemmeseddel. En test om, hvordan det nu liiiiige er med det der Europa – med Kommissionen, med Parlamentet og med Rådet. Det er ingen test. Man må stemme. Og man må også gå til stemmeurnen og lade være med at stemme. Det er jo det, der er demokratiets kerne: at der er ikke nogen test. Det er ikke kun for de udvalgte. Det er for alle, der har statsborgerskab. Det er jo en god og solid grundlov. Altså, da den rigtig blev til noget og os andre også fik stemmeret – og den har nu været uforandret i 71 år. Og det er der vel egentlig skete mest ved den seneste ændring, som vi husker det, det var at Prinsesse Margrethe fik førsteret til tronen. Og det jo dejligt. Det er en god grundlov. Den er solid. Vi kan bruge den til hverdag. Tolkningen af den i øjeblikket forhindrer fx mig i at stemme, så jeg kender den ganske, ganske godt.

***

Det, der bare er ved grundloven, det er, at der faktisk hverken står noget om menneskerettigheder eller om demokrati. Der står faktisk heller ikke noget om naturen. Og der står besynderligt lidt om Danmark i verden. Og det er måske noget af det, der er det mest presserende for os i øjeblikket. Først og fremmest forholdet til vores naturgrundlag: hvordan kan vi ikke forholde os til noget af det mest principielle for den verden, som vi er ved at ødelægge? Det er akut. Og selvom det ikke står i grundloven, så det det lige så vigtigt som vores frihedsrettigheder. For uden naturen, uden bierne, der bestøver, uden vejet, som gør det muligt at dyrke landet, der holder vi ikke længe.

Det, der heller ikke står noget om i grundloven, det er Danmark i verden. Og vi er jo i verden. Danmark er et fantastisk land – både i vores europæiske union og i resten af verden. Og det har jo vist sig, selvom det virker lidt uforståeligt, at det er ikke nok at være 5,6 mio. mennesker, hvis man vil løse alle problemer. Der er faktisk en lang række ting som går meget bedre, når man er flere om det. Det bekræfter kun den erfaring som vi har herhjemme: at vi kan meget selv, men vi kan meget, meget mere sammen. Det er derfor vi har Foreningsdanmark. Det er derfor vi har højskolerne. Fordi vi har oplevet, at det virker.

Vi fejrer også Grundtvig i år. Han har skrevet noget af det, som jeg synes er det mest fantastiske, rørende og grundlæggende for vores grundlov. Jeg tror ikke, at han var meget for den – grundloven altså. Han blev vist nærmest lidt feministisk på sine gamle dage – bare til almindelig inspiration, hvis nogle tror, at det er for sent at blive feminist, så nej: det kan man altid blive. Fordi det Grundtvig gjorde, det var at sætte en tyk streg under, at demokrati er for alle. Og det at lære noget om, hvordan vores liv er, det er for alle:

”At lyset for de lærde blot – til ret og galt at stave. Nej, himlen under flere godt, og lys er himlens gave”.

Det er det, som højskolen bygger på. Det Grundtvig også siger, det er: ”Oplysning være skal vor lyst, er det så kun om sivet”, vi lærer. Men vi behøver ikke at lære om mere, for så længe vi lærer noget, så flytter vi os. Og når vi er villige til at flytte os, så er vi også villige til at flytte os sammen. Det Grundtvig så dengang, det er så aktuelt i dag som nogensinde. Fordi når vi fejrer, at vi har ytringsfrihed, så fejrer vi, at folk kan ytre, hvad de mener. Fordi de gerne vil bevæge andre ud fra deres egentlige, oprindelige, egen mening. Men det vi bliver udsat for igen og igen og igen det er mennesker som vil flytte os. Ikke fordi de vil have, at vi skal skifte mening for den demokratiske samtales skyld, men for at sætte skel imellem om. De vil splitte os. De vil gøre vores samfund til en kamp. Vi kan se, hvordan der bliver postet penge i det fra russisk side. Vi kan se, hvordan nogen siger, at de meget hellere vil bruge deres tid på at yppe kiv. Det er noget andet end at sige sin mening. Også, hvis man er uenig med andre og er et mindretal. Derfor, så har højskolerne og medierne en særlig rolle i disse år. En rolle i at klæde os på til at sortere i, hvad vi kan tro på. For den værste konklusion i en tid med sociale medier, og manipulation og fake news, det er at trække på skuldrene og sige: ”jeg tror ikke på noget af det”. For hvis vi holder op med at tro på noget af det, så undergraver vi det, der er den magiske ingrediens i vores samfund: tilliden til hinanden.

***

Vi har flere store forandringer foran os. Ja, vi er vel nærmest midt i dem.

Den åbenlyse, det er den grønne forandring. Det er den strøm, der kommer ud af stikkontakten, der kommer fra vinden og fra solen og fra vandkraften. Det er, når vi får egentlig styr på, at vi ikke tager mere fra kloden end vi giver tilbage til den.

Nummer to er den digitale forandring. Det som sker i øjeblikket, har den tilfælles med klimaforandringerne – og det er, at vi ikke kan vælge den fra. Til gengæld kan vi træffe et valg, der er at sørge for, at de digitale teknologier de tjener os som mennesker. Og når det er relevant på en grundlovsdag, så skyldes det, at hvis vi ikke er omhyggelige, så kommer teknologien til at øge de skel, der er imellem os. Så kommer teknologien til at sortere i hvem, der er noget værd og hvem, der ikke er. De, der kan få et lån og de, der ikke kan. De kan få behandling, de kan ikke. De kan komme til jobsamtale, de kan ikke. Alt det, som er med til at bestemme, hvilken vej vi går i vores liv. Det er derfor vi i fællesskab sætter rammer for teknologien. Fordi vi vil have, at teknologien skal tjene mennesker. Det har rigtig meget at gøre med troen på, at vi alle sammen har en stemme. Og at vi alle er lige værdige. I vores integritet. I vores måde at gå her på jorden.

Når det betyder noget, så er det fordi det modsatte er farligt. Hvis vi tænker tilbage på den store krig som har formet det Europa vi har i dag, nemlig 2. verdenskrig, så har vi lovet hinanden aldrig at glemme, hvad et var der skete. Vi har lovet hinanden, at vi aldrig, aldrig, aldrig vil lade det ske igen, at en hel befolkningsgruppe kan blive slået ihjel. Så bliver vi også nødt til at tale om det. Jeg tror, at en af grundene til, at det lykkedes i Danmark at redde de allerfleste jøder, det var at det ikke var jøderne vi reddede. Det var naboen. Og grønthandleren. Og advokaten. Og lægen. Og dem, der boede længere nede ad vejen. Det var fordi, der var truffet et valg om, at man kan være dansker på mange forskellige måder. For så ser man ikke jødestjernen, eller halvmånen, eller det politiske tilhørsforhold. Så ser man det menneske, der har brug for ens hjælp. Og den læring er vigtigere i dag end nogensinde før, fordi der er så meget, der opfordrer os til at sætte skel imellem hinanden. Til at skabe splid.

Og de paradokser som vi skal håndtere, det er fx paradokset som Grundtvig han besang i ”Er lyset for de lærde blot”, nemlig at grundloven skulle være uden censur. Han blev selv grundigt censureret. Og vi vil ikke have censur i vores samfund. Men vi vil heller ikke have hadtale. Eller trusler. Og derfor er det i

orden at have en samtale om, hvor er det så, grænserne går? Fordi der er grænser. Også for, hvad vi siger til hinanden. Når det står i et kommentarspor på Facebook eller X eller et tredje sted, at jeg kommer og gør det mest forfærdelige ting ved dig, fordi du synes noget andet end mig, så er der noget galt. Fordi man kunne jo bare nøjes med at sige, at man er uenig. Man behøver ikke at sige ”du skal slås ihjel”. Og det, der er kendetegnende ved meget af det had vi ser online, det er, at det mest rammer og er målrettet kvinder.

Det, der er beskeden til de kvinder, der gerne vil være en del af vores demokrati – på søndag det europæiske og om nogle år det danske – det er ”gå hjem”. ”Ti stille”. ”Vi har ikke brug for dig”. Det er interessant, at det vi så for 175 år siden, var, at kun 15 pct. kunne få ret til at stemme. Og at der skulle gå helt til 1915, inden kvinder kunne få en stemme. Og at vi stadigvæk kæmper med, at det er legitimt og i orden for alle at deltage i vores demokrati. Derfor har vi stadig noget at gøre. For det er kun én måde at løse det på. Og det er ved at komme sammen på dage som i dag og fejre det. Og i morgen blive ved og at huske at snakke med hinanden hen over hækken. Det er, når man udveksler bare nogle få ord henne i Brugsen. For hver gang, vi møder et andet menneske og hver gang vi siger ”goddag og hvordan går det”, og hver gang vi melder os til et aftenskolekursus eller en fællessangsaften, så flytter vi hinanden en lille bitte smule. Og når vi flytter hinanden, så er vi tro mod de værdier, som blev til i en kaotisk tid for 175 år siden, men som er lige så relevante i dag, som de var dengang. For en ting er givet: Demokratiet, det kommer ikke af sig selv.

***

Og det skal være min afsluttende kommentar. For der er krig i Europa igen. Et eller andet sted, så tænkte vi nej, kan det passe? Vi tænkte nej, det ville jo være vanvittigt. Det vil være ødelæggende. For Ukraine selvfølgelig, men da også for den russiske stat. Men sådan tænkte de ikke. De tænkte noget helt andet. Og derfor har vi krig i Europa igen. Og det har vi blandt andet, fordi det flag, der vejede højest på Maidan-pladsen i 2014 i forbindelse med den ukrainske revolution, det var det europæiske flag. For ukrainerne vil gerne være europæere ligesom os. Ikke fordi de så vil få landbrugsstøtte og bureaukrati, men fordi de gerne vil være europæere. Fordi det, vi har, det er værd at gå i krig for. Og det er

værd at forsvare sig for. Det bør minde os om, at vores demokrati der skrøbeligt. For de, der også gerne vil have det, de virker åbenbart truende på dem, der er imod demokrati. Så hver dag, når vi gør bare en lille bitte smule, der gør vores land lidt mere demokratisk, så er vi med i ”modstandsbevægelsen”, der sørger for, at demokratiet lever, at demokratiet udvikler sig og er stærkt. Og at vi måske kan fejre 200 året for den første grundlov med en ny en, der også tager højde for naturen og menneskerettighederne og vores indbyrdes ligeværd. Og det, at Danmark i verden er et ret fantastisk sted.

Glædeligt grundlovsdag!

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Anden Verdenskrig, Grundlovstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/margrethe-vestagers-grundlovstale-2024>